

Stručni rad

ZABAVNA POVIJEST U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

Mateja Marčun, prof.
Osnovna Šola Križe, Slovenija

Sažetak

Svrha povijesti je dati smisao svijetu, s čime se svi bavimo. Od rane dobi djeca su se susrela s tragovima ljudske prošlosti. Iako je povijest u manjoj mjeri zastupljena i u kurikulumima prvih razreda osnovne škole, zbog pozitivnog učinka na kognitivni razvoj djece i, na kraju, ali ne najmanje važno, stvaranja i prijenosa kolektivnog pamćenja na sljedeće generacije, bilo bi potrebno razmotriti svrsishodnost daljnjeg obogaćivanja kurikuluma svojim sadržajem. Ovaj tekst dokazuje da povijest nije dosadna znanost, prožeta datumima i činjenicama, već znanost koja može koristiti sva osjetila, proširiti horizonte i razviti misli.

Ključne riječi: povijest, zabavne lekcije, motivacija, motivacijsko učenje

1. Uvod

Svrha povijesti je dati smisao svijetu, što svi činimo, bez obzira na dob. [8]

To me navelo da promijenim nastavu prema obogaćivanju dodatnim povijesnim sadržajima do te mjere da učenici ne bi shvatili da uče i istovremeno razvili svoje kognitivne sposobnosti. Od malih nogu djeca se susreću s tragovima prošlosti u prirodnom krajoliku i umjetnom krajoliku, u relikvijama prošlosti, na jeziku koji koriste i u kulturnim institucijama u kojima su dio. Osim toga, djeca doživljavaju mnoge pripovijesti o prošlosti na televiziji i filmu, u knjigama, obiteljskim pričama i memorijalnim ceremonijama. [2] Povijest je također bitna u stvaranju nacionalnog identiteta, jedinstveno je odgovorna za stvaranje zajedničkog kolektivnog pamćenja, uz specifične mentalne sposobnosti, kao i sposobnosti povezane s razumijevanjem vremena i kronologije [2]. Povijest stoga nije jednoznačna i prati djecu tijekom cijelog života, a ulaskom u školu često je koncentrirana unutar predmeta učenja o okolišu i kasnijem društvu. Ako pogledamo ciljeve kurikuluma koji se odnose na povijest, oni jednostavno zahtijevaju od djece u prvim razredima osnovne škole da nauče kronološki slijed, motiv i uzročnost, kao i sličnosti i razlike između sadašnjeg i prošlog vremena, te da koriste vrijeme vezano uz jezik [9]. Uvođenje proširenog tretmana povijesti unutar kurikuluma prirodno postavlja pitanja o tome što povijesno razumijevanje djece izražavaju, je li im povijest važna i potiču li ih metode poučavanja na zanimanje i razumijevanje, ima li smisla proširiti znanje iz povijesti na prva četiri razreda osnovne škole i koliko povijesnog razmišljanja imaju u svojoj dobnoj skupini [7]. Unatoč mišljenju J. Piagea da učenike u ranom razdoblju školovanja karakterizira nepostojeće samopoštovanje vremena, kasnije su znanstvenici dokazali da su u tom razdoblju djeca mnogo sofisticiranija u svom razmišljanju i sposobna nositi se s apstraktnijim konceptima [7]. Kada govorimo o povijesti, govorimo i o povijesnom razmišljanju, za koje je važno razumijevanje promjena tijekom vremena. Učenici prvog razreda mogu čak poboljšati povijesno razmišljanje kako bi odgovorili na tri pitanja prilikom upoznavanja s bilo kojim tradicionalnim primarnim izvorom: "Što sigurno znate o tome? Što možete pogoditi? Što biste željeli znati?" [2]. U dobi od tri godine imaju određenu svijest o vremenu, mogu prepoznati različita tumačenja priča i sposobni su deduktivno donositi zaključke u neformalnim situacijama. Dakle, oni razumiju povijesno vrijeme i osjećaj kronologije, čak i ako vrijeme ne doživljavaju kao mjerljivu jedinicu [8]. U opsežnim istraživanjima, većina učenika od prvog do petog razreda postavila je la povijesne slike u ispravnom redoslijedu. To pokazuje važno razumijevanje povijesne kronologije. Nastava povijesti u osnovnim razredima stoga bi se mogla usredotočiti na pomaganje učenicima da poboljšaju i prošire znanje koje su stekli o povijesti [3].

2. Povijesna svijest

Kada govorimo o poučavanju povijesti u nižim razredima osnovne škole, ne možemo zanemariti izražavanje povijesne svijesti. Pojam je izvorno razvijen u Njemačkoj sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a kasnije se proširio na Skandinaviju [8]. Od tada je pojam već dugi niz godina ključni koncept povijesne didaktike. Povijesna svijest može se definirati kao sposobnost povezivanja između tumačenja prošlosti, razumijevanja sadašnjosti i perspektive budućnosti [8].

Da bi osoba bila povijesno svjesna, mora biti u stanju povezati određene povijesne informacije s nekim poznatim osnovnim događajima i pojavama. Ako to ne može učiniti, to je zbog nemogućnosti razumijevanja [1].

I upravo odgovarajuće metode poučavanja doprinose tom razumijevanju. Oni moraju biti raznoliki i prilagođeni ciljnoj skupini. Štoviše, učenje se ne temelji samo na izravnom iskustvu. Studije pokazuju da se djetetova vlastita iskustva i bliski odnosi mogu povezati s učenjem udaljenijih tema i apstraktnih koncepata [8].

2.1 Nastavne metode razvoja povijesne svijesti

Postavlja se pitanje kako i na koji način možemo najbolje utjecati ili razviti povijesnu svijest. Nedavna istraživanja pokazuju da se učinkovito **razvija pričajući** epizode iz prošlosti, sekvencirajući događaje i predmete i razvijajući svijest da je prošlost podijeljena na vremenska razdoblja, jer je to bit učenja o prošlosti za djecu [5]. Drugi način da povijest postane opipljiva je **dramatizacija**. Drama u podučavanju povijesti i odijevanje u stare nošnje mogu inspirirati i motivirati djecu [8]. Budući da djeca vole istraživati sitne detalje, moraju biti u stanju dodirnuti, mirisati i pokušati, jer im je potreban konkretan i ilustrativan pristup učenju (miris stare kuće, točkapovijesnim predmetima, degustacija hranjenih, pripremljena kao u 'starim vremenima'...). Tako djeca **osjećaju povijest** da je opipljiva i primjetna. To ih dovodi do konkretnog i kontekstualnog pristupa učenju [8]. Osim toga, nastava povijesti je područje rada koje se lako može kombinirati s drugim aktivnostima učenja kao što su aktivnosti na otvorenom, glazba, drama, umjetnost i književnost. To znači da nastava ima **interdisciplinarni karakter** s naglaskom na svestrani razvoj i holističko učenje [8].

Vse predhodno omenjene metode navduševanja in poučevanja zgodovine temeljijo na otrokovem sodelovanju, igri in aktivnostih, njim prilagojenim. Če učitelji doživljajo, se učijo in razmišljajo skupaj z otroki ter uporabljajo zgodovino, da bi 'osmislili svet', jo lahko naredijo vznemirljivo in pomembno za življenje otrok [6].

U zaključku, vrijedi se prisjetiti stajališta koje su učitelji stekli u smislu učenja iskustva da ponavljanje zahtijeva vrijeme, ljetu za ljetom, daje rezultate. Ako drugi ljudi ne razumiju pojmove, lako prikladni eksperimenti postavili su temelje za kasno učenje, rekavši da "djetetovo razmišljanje o satu nije ovisilo o zori, predmetu nastavnih strategija, poznavanju materijala, eksperimentima i interakcijama s drugom djecom" [4]. Svrha razvoja zavodljivog zavođenja u prikladnom kućanstvu može se smatrati izborom za kasniji razvoj [4].

2.2 Sretna povijest

Vesela povijest provodila se otprilike jednom mjesečno tijekom lekcija odabranog dana. Prošlost je bila podijeljena u četiri povijesna razdoblja (prapovijest, antičko doba, srednji vijek i moderno doba), unutar kojih su se nalazila manja razdoblja ili povijesni događaji ili povijesne ličnosti. (Tablica 1)

Povijesna razdoblja	Događaji, osobe...	
PRAPOVIJEST	<ul style="list-style-type: none"> • Kameno doba • Kolišćarji – starost metala 	<ul style="list-style-type: none"> • gusari
STAROST	<ul style="list-style-type: none"> • Grčka civilizacija • Rimsko Carstvo 	
SREDNJI VIJEK	<ul style="list-style-type: none"> • razdoblje izgradnje dvoraca i života u njima • Čarovništvo 	
NOVO DOBA	<ul style="list-style-type: none"> • Primož Trubar • Rokovnjači (slovenski lopovi) • France Prešeren 	

- Zlatna groznica (migracija)

Tablica 1: Povijesna razdoblja s temama rasprava

Odabrani dan za provedbu sretne povijesti pažljivo je planiran uz pomoć računalne prezentacije i zacrtanih ciljeva:

1. U učenju o povijesnom razdoblju, događaju... **uključena je dramatizacija,**
2. učenici osjećaju razdoblje svim **svojim osjetilima,**
3. Učenje o tom razdoblju odvija se **interdisciplinarno** (likovne umjetnosti, glazba, matematika, slovenski jezik ...).

Na samom početku učenici su se kronološki upoznali s tim razdobljem, kasnije su obnovili prethodno poznata razdoblja (Slika 2) i geografski se orijentirali prema odabranom području liječenja (antička Grčka, Rimsko Carstvo, Amerika, Ljubljanske močvare s stanovnicima pilota...

Slika 2: Kronološki prikaz razdoblja – PRAPOVIJEST.

Zatim je uslijedila prezentacija:

1. Značajke razdoblja

U kameno doba učenici su gradili špiljske slike ispod stolova špilja u kojima su živjeli, stanovnici gomila organizirali su nastambe na stolovima, stari Grci su se izrađivali od stupova akropole... (Slika 3)

Slika 3: Akropola i kazališna predstava s maskama.

2. Ljudski životi

Učenici su se savršeno prilagodili razmatranom razdoblju, zajedno su išli u "lov", ribolov ribe, sudjelovanje na viteškim turnirima, traženje zlata...(Slika 4)

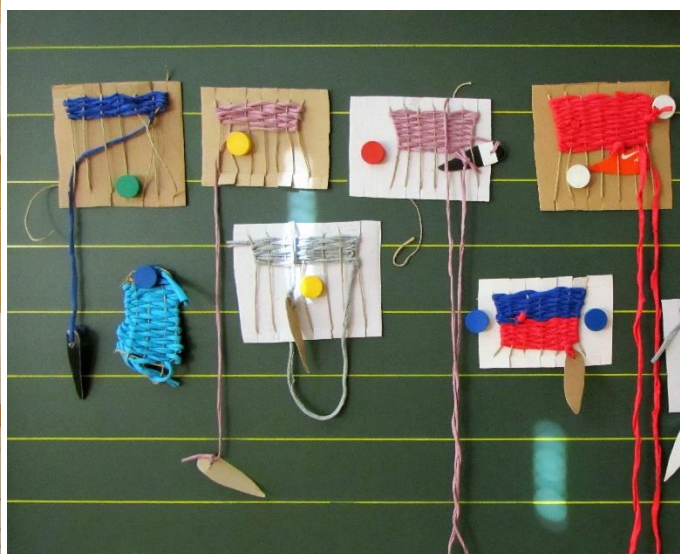
Slika 4: Kolišćarji love ribe iz svojih stanova pilota.

3. Haljina

Za svako razdoblje zasebno izradili su se s weba i, ako je potrebno, ukasili svoju odjeću. Tako su izrađivali tunike, krute, tkane tkanine i dizajnirali karakteristične ukrase i nakit. (Slike 5, 6)

Slika 5: Izrada odjeće.

Slika 6: Tkane tkanine.

4. Hrana

U početnim povijesnim razdobljima sve su jeli rukama, uglavnom hranom koja se mogla ubirati u prirodi (orašasti plodovi, šumska čađa...), jer su Grci i Rimljani kušali maslinovo ulje... Također su naučili o bontonu jedenja određenog razdoblja.

5. Specifičnosti

To je uključivalo izume ili druge osobitosti razmatranog razdoblja, poput prvog kotača iz razdoblja stanovnika pilota ili rimskih brojeva, ili grčkih bogova, ili sastavljanja grbova ... (Slike 7, 8)

Slika 7: Izrada grbova.

Slika 8: Trubadur slavi ljepotu odabrane djevojke.

3. Zaključak

Počeo sam stvarati sretnu povijest u prvom razredu, a nastavio sam u drugom razredu. Kad sam preuzeo nastavu u četvrtim razredima, uključio sam ga i tamo. To mi je dalo dobar pregled učinkovitosti i svrhe provedbe sretne povijesti. Zbog interdisciplinarnosti liječenja razdoblja, sati radosne povijesti bili su izuzetno zanimljivi i zabavni. Učenici su željeli unaprijed saznati koje razdoblje slijedi, a neki su se pripremili za njega, jer su informacije tražili putem knjiga, online i filmova. Tako smo svojim nalazima dodatno obogatili sate radosne povijesti. Pokazalo se da učenici ne samo da su stekli motivaciju za lekcije i prošlost, već su znali kronološki smjestiti određene predmete ili događaje u određeno razdoblje. Povijest ih je toliko fascinirala da su kasnije tražili povijesne pozadine (npr. Povijest vage, povijest automobila, povijest upotrebe pribora, povijest kompasa, povijest spore hrane ...). Na taj smo način zajedno stvorili povijesnu kupku, koja ih je pratila do daljnjih godina školovanja, jer su se često vraćali kako bi ponovno proživjeli određena sjećanja na radosnu povijest ili jednostavno došli zaviriti u ono što učenici prvog ili četvrtog razreda stvaraju.

4. Literatura

- [1.] Ahonen S (2005) Historical consciousness: A viable paradigm for history education? **Journal of Curriculum Studies** 37.
- [2.] Amy von Heyking (2004): Historical Thinking in the Elementary Years: A Review of Current Research
- [3.] Barton KC, Levstik LS (1996): 'Back when God was around and everything': Elementary children's understanding of historical time. *American Educational Research Journal*
- [4.] Cooper H. (2004): *Exploring Time and Place through Play: Foundation Stage – Key Stage One*.
- [5.] Cooper H. (2002): **History in the Early Years**.
- [6.] Dixon L, Hales A (2014): *Bringing History Alive through Local People and Places: A Guide for Primary School Teachers*.
- [7.] Harnett P, Whitehouse S (2013): Investigating activities using sources. In: Cooper H (ed.) *Teaching History Creatively*.
- [8.] Skjaevelant, Y. (2017): Learning history in early childhood: Teaching methods and children's understanding URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1463949117692262> (26. 7. 2023)
- [9.] Učni načrti v osnovni šoli republike Slovenija (spoznavanje okolja, družba) URL: <https://www.gov.si/teme/programi-in-ucni-nacrti-v-osnovni-soli/> (26. 7. 2023)